

PODACI O BROKERSKO-DILERSKOM DRUŠTVU MOMENTUM SECURITIES

Momentum Securities ad Novi Sad (Društvo) kao investiciono društvo koje je ovlašćeno pružati investicione i pomoćne usluge i obavljati investicione aktivnosti, obavezno je – u skladu sa odredbama Zakona o tržištu kapitala svojim klijentima i potencijalnim klijentima pružiti sve potrebne informacije o investicionim uslugama i aktivnostima kako bi svi Klijenti i potencijalni Klijenti mogli u razumnim okvirima razumeti prirodu i rizike takvih investicionih usluga, kao i specifične vrste finansijskih instrumenata koji im se nude te kako bi svako od njih mogao doneti kvalitetne investicione odluke.

Informacije o investicionom društvu i njegovim uslugama

BDD Momentum Securities ad Novi Sad je investiciono društvo sa sedištem u Novom Sadu, Futoška 1A/104.

Komisije za hartije od vrednosti (Omladinskih brigada 1, Novi Beograd) je Rešenjem o davanju dozvole za obavljanje delatnosti brokersko-dilerskog društva broj 5/0-03-2039/7-12 dodelilo dozvolu za obavljanje sledećih investicionih delatnosti:

1. prijem i prenos naloga koji se odnose na prodaju i kupovinu finansijskih instrumenata;
2. izvršenje naloga za račun klijenta;
3. usluge u vezi sa ponudom i prodajom finansijskih instrumenata bez obaveze otkupa.

Dodatne usluge i aktivnosti za koje je Društvo dobilo dozvolu:

- čuvanje i administriranje finansijskih instrumenata za račun klijenata, uključujući čuvanje instrumenata i sa tim povezane usluge, kao što je administriranje novčanim sredstvima i kolateralom;
- odobravanje kredita ili zajmova investitorima kako bi mogli da izvrše transakcije jednim ili više finansijskih instrumenata kada je društvo zajmodavac uključeno u transakciju;
- saveti društvima u vezi sa strukturom kapitala, poslovnom strategijom, spajanjem i kupovinom društava i sličnim pitanjima;
- usluge deviznog poslovanja u vezi sa pružanjem investicionih usluga;
- istraživanje i finansijska analiza u oblasti investiranja ili drugi oblici opštih preporuka u vezi sa transakcijama finansijskim instrumentima;
- investicione usluge i aktivnosti, kao i dopunske usluge koje se odnose na osnov izvedenog finansijskog u skladu sa Zakonom, a u vezi sa pružanjem investicionih usluga i aktivnosti, kao i dopunskih usluga.

BDD Momentum Securities je član sledećih institucija:

Beogradska berza ad Beograd

Omladinskih brigada 1, 11070 Novi Beograd

Centralni registar, depo i kliring hartija od vrednosti

Trg Nikole Pašića 5, 11000 Beograd

Takođe, Društvo je član Fonda za zaštitu investitora, čiji je organizator Agencija za osiguranje depozita.

Način komunikacije sa klijentima

Komunikacija Klijenta sa Društvom, kao i primanje dokumenata i drugih podataka od Društva odvija se na srpskom jeziku, a na poseban zahtev Klijenta i na engleskom jeziku. Ukoliko Klijent zatraži komunikaciju sa društvom na engleskom jeziku, Ugovor o pružanju usluga zaključiće se u 4 primerka, od kojih 2 na engleskom jeziku. U slučaju razlika između dve verzije, primenjivaće se verzija na srpskom jeziku.

Društvo je dužno takvom klijentu omogućiti da sva poslovna korespondencija i svi načini komunikacije budu na engleskom jeziku.

Svu poslovnu korespondenciju klijent može slati na stalnu adresu društva:

Momentum Securities ad Novi Sad

Futoška 1a, 21000 Novi Sad

Telefoni: 021 67 28 700, 67 28 667, 67 28 707

Faks: 021 452 895

E-mail adresa: office@momentum.rs

Web stranica: www.momentum.rs

Društvo može, osim ako nije drugačije dogovoreno, slati i davati Klijentu sve potvrde, obaveštenja, izveštaje, pozive i ostvarivati sve druge oblike komunikacije u vezi sa obavljenim investicionim aktivnostima i uslugama ili pomoćnim uslugama ugovorenim između klijenta i Društva na adresu, odnosno kontakte koje je klijent dostavio društvu.

Komunikacija između Društva i Klijenta se odvija na najpogodniji način za Klijenta određen ugovorom. Ukoliko Klijent sa Društvom komunicira telefonom onda se razgovor snima a tonski zapis trajno čuva.

Način komunikacije između Klijenta i Društva prilikom davanja i prijema Naloga, odnosno uputstava u vezi naloga regulisan je Ugovorom.

Klijent je dužan odmah obavestiti Društvo o promeni adresa i drugih podataka koji su relevantni za obaveštavanje, kao i za izvršavanje obveza Društva prilikom pružanja investicionih i pomoćnih usluga ili obavljanja investicionih aktivnosti.

Kada investiciono društvo pruža informacije klijentima elektronskim putem, dužno je da obezbedi da su ispunjeni sledeći uslovi:

1. klijent je dostavio Društvu važeću elektronsku adresu;
2. klijent je odabrao takav način dostavljanja;
3. klijent je elektronskim putem obavešten o adresi internet stranice i mestu gde na istoj može da pristupi relevantnim podacima;
4. informacije se redovno obnavljaju;
5. informacije su neprekidno dostupne.

Obim, učestalost i periodi izveštavanja klijenata

Društvo će izveštavati Klijenta o svim uslugama koje mu je pružilo, uključujući i troškove vezane uz transakcije i usluge koje su poduzete za račun Klijenta.

Klijent će biti obavešten o svakoj realizovanoj transakciji na najpogodniji način predviđen ugovorom a najkasnije sledeći radni dan u skladu sa članom 179. ZTK.

Klijent će o realizovanim transakcijama na stranim tržištima biti obavešten najkasnije sledeći radni dan nakon što Društvo primi potvrdu o izvršenju transakcije od inobrokera koji zastupa društvo na stranim tržištima.

Klijent se ne može odreći prava da bude obavešten o izvršenju naloga, ali može naložiti slanje obaveštenja drugom licu koje on ovlasti.

Društvo je dužno da, najmanje jednom godišnje, svakom pojedinačnom klijentu za kojeg drži finansijske instrumente ili novčana sredstva, na trajnom mediju, dostavi izveštaj o toj imovini klijenta.

Dokumentacija neophodna za zasnivanje odnosa sa klijentom

BDD je dužno pre stupanja u poslovni odnos sa klijentom prikupiti sledeću dokumentaciju:

- Fizička lica rezidenti:
  - a. Kopija lične karte ili pasoša;
  - b. Dokaz o otvorenom namenskom računu za trgovanje HOV.
- Fizička lica nerezidenti:
  - a. Kopija pasoša;
  - b. Rešenje o Poreskom Identifikacionom Broju (PIB-u);
  - c. Dokaz o otvorenom namenskom računu za trgovanje HOV.
- Pravna lica rezidenti:
  - a. Kopija izvoda o upisu u registar privrednih subjekata (ne stariji od tri meseca) – za klijenta i za pravna lica vlasnike 25% i više udela ili akcija u kapitalu klijenta (do krajnjeg vlasnika);
  - b. Kopija odgovarajućeg dokaza o licima ovlašćenim za zastupanje (ako nije vidljiv u izvodu iz registra);
  - c. Kopije lične karte/pasoša lica ovlašćenih za zastupanje;

- d. Kopija lične karte/pasoša fizičkih lica vlasnika 25% i više udela ili akcija u kapitalu klijenta i u kapitalu pravnih lica koji su vlasnici 25% i više udela ili akcija u kapitalu klijenta (do krajnjeg vlasnika);
  - e. Kopija rešenja o PIB-u;
  - f. Dokaz o otvorenom namenskom računu u poslovnoj banci.
- Pravna lica nerezidenti:
    - a. Kopija Rešenja/Izvoda o upisu u odgovarajući registar privrednih subjekata u zemlji domicila ili drugog odgovarajućeg registra iz kojeg je vidljiv pravni oblik organizovanja, sedište, adresa, popis osoba ovlašćenih za zastupanje i vlasnička struktura (ne stariji od tri meseca) – za klijenta i za pravna lica vlasnike 25% i više udela ili akcija u kapitalu klijenta (do krajnjeg vlasnika);
    - b. Kopija odgovarajućeg dokaza o licima ovlašćenim za zastupanje (ako nije vidljiva u izvodu iz registra);
    - c. Kopije pasoša lica ovlašćenih za zastupanje;
    - d. Kopija odgovarajućeg dokaza o vlasničkoj strukturi (ako nije vidljiva u izvodu iz registra) – za klijenta i za pravna lica vlasnike 25% i više udela ili akcija u kapitalu klijenta (do krajnjeg vlasnika);
    - e. Kopija pasoša fizičkih lica vlasnika 25% i više udela ili akcija u kapitalu klijenta i u kapitalu pravnih lica koji su vlasnici 25% i više udela ili akcija u kapitalu klijenta (do krajnjeg vlasnika);
    - f. Rešenje o PIB-u;
    - g. Kopija lične karte poreskog punomoćnika;
    - h. Dokaz o otvorenom namenskom računu u poslovnoj banci.

Mesta prijema naloga

Društvo može da prima naloge klijenata u poslovnim prostorijama ovlašćenog investicionog društva

Nalog klijenta se smatra primljenim kada je primljen u sedištu investicionog društva ili njegovoj filijali, odnosno organizacionom delu koji imaju dozvolu za izvršenje naloga.

Opis zaštite finansijskih instrumenata i/ili novčanih sredstava Klijenta

Novčana sredstva Klijenta

Ukoliko je klijent odabrao da se njegova novčana sredstva namenjena trgovanju vode kod Društva u skladu sa odredbama člana 180. Zakona, novčana sredstva Klijenta društvo vodi na posebnom računu za klijente kod kreditne institucije koji je odvojen od novčanog računa Društva.

Sredstva s novčanog računa klijenata investiciono društvo može da koristi samo za plaćanje obaveza u vezi sa investicionim uslugama i aktivnostima, kao i dodatnim uslugama koje obavlja za klijente i ne mogu se koristiti za plaćanje obaveza drugog klijenta.

Sredstva na novčanom računu klijenata, nisu u vlasništvu i ne ulaze u imovinu Društva, ne mogu se koristiti za plaćanje obaveza Društva prema poveriocima niti biti predmet prinudne naplate.

Društvo je dužno da vodi evidenciju o novčanim sredstvima klijenata na način koji omogućava da se u svakom momentu i bez odlaganja razdvoje sredstva jednog od sredstava drugog klijenta ili novčanih sredstava Društva. Takođe, Društvo se trudi da se u izboru kreditne institucije kod koje se vode novčana sredstva klijenata vodi načelom dugoročne sigurnosti sredstava.

Finansijski instrumenti Klijenta

Sve hartije od vrednosti u vlasništvu Klijenta vode se na računu finansijskih instrumenata koji se vodi kod Centralnog registra. Ugovorom o otvaranju računa finansijskih instrumenata se definiše broj računa.

Društvo može, na osnovu Ugovora sa klijentom, otvoriti zbirni račun finansijskih instrumenata. Na zbirnom računu mogu se nalaziti finansijski instrumenti jednog ili više klijenata Društva.

Društvo je odgovorno za usklađenost stanja finansijskih instrumenata na zbirnom računu u Centralnom registru i u svojoj analitičkoj evidenciji, i dužno je da čuva odgovarajuću dokumentaciju o promenama na zbirnom računu.

Društvo je dužno da vodi svoj sopstveni račun finansijskih instrumenata kod Centralnog registra, odvojeno od finansijskih instrumenata svojih klijenata.

Finansijski instrumenti klijenata društva nisu vlasništvo i ne ulaze u imovinu društva i ne mogu se koristiti za plaćanje obaveza investicionog društva prema poveriocima.

Društvo može koristiti finansijske instrumente sa računa klijenta samo na osnovu naloga Klijenta.

Društvo ne sme da:

- zalaže ili otuđuje finansijske instrumente u vlasništvu klijenta bez njegovog prethodnog pismenog ovlašćenja;
- koristi finansijske instrumente klijenta za plaćanje svojih obaveza, kao i obaveza drugih klijenata.

Deponovanje finansijskih instrumenata klijenata u inostranstvu

Društvo nudi uslugu trgovanja finansijskim instrumentima u inostranstvu posredstvom treće strane, inostranog brokera ovlašćenog za obavljanje poslova sa finansijskim instrumentima u zavisnosti od tržišta na kojem se nalog za trgovanje izvršava.

Pri izboru inostranog depozitara na čijim će računima držati finansijske instrumente i novčana sredstva svojih klijenata, Društvo je dužno da vodi računa:

- o stručnosti i tržišnom ugledu depozitara;
- da depozitar podleže propisima koji u toj državi regulišu čuvanje finansijskih instrumenata za račun drugog lica;
- da periodično preispituje izbor depozitara i dogovorene aranžmane za držanje i čuvanje finansijskih instrumenata klijenta.

Izuzetno od navedenog, Društvo može da deponuje finansijske instrumente klijenta kod depozitara u zemlji u kojoj držanje i čuvanje finansijskih instrumenata za račun drugog lica nisu posebno regulisani, samo ukoliko je ispunjen jedan od sledećih uslova:

- priroda finansijskog instrumenta ili investicione usluge povezane sa navedenim instrumentom zahtevaju deponovanje kod depozitara u toj državi;
- profesionalni klijent pisanim putem zahteva od investicionog društva deponovanje svojih finansijskih instrumenata kod depozitara u toj državi.

Novčana sredstva i inostrane finansijske instrumente klijenata Društvo čuva na zbirnim računima kod odabranih poslovnih banaka, odvojeno od računa i imovine samog Društva, a imovina svakog pojedinačnog klijenta je evidentirana u internoj aplikaciji, odnosno evidencijama Društva, koje je Društvo obavezno tačno i ažurno voditi za svakog klijenta.

U slučaju trgovanja u inostranstvu Društvo ima ugovorne partnere za obavljanje brokerskih usluga po pojedinim tržištima. Društvo u odnosu na Klijenta ne preuzima nikakvu odgovornost za nepravilno ponašanje ugovornih partnera, ali će u slučaju ako se ustanovi nepravilno ponašanje zastupati interese Klijenta sve do otklanjanja nepravilnosti.

Fond za zaštitu investitora

Društvo je član Fonda za zaštitu investitora koji obavlja delatnost u svrhu zaštite investitora čija su sredstva ili finansijski instrumenti izloženi riziku u slučaju stečaja Društva.

Fond za zaštitu investitora osigurava novčana potraživanja klijenata i potraživanja klijenata za povraćaj finansijskih instrumenata koje Društvo duguje klijentu po osnovu obavljanja usluga čuvanja i administriranja finansijskih instrumenata za račun klijenata, uključujući čuvanje instrumenata i sa tim povezane usluge, kao što je administriranje novčanim sredstvima i kolateralom.

Osigurani iznos od 20.000 evra u dinarskoj protivvrednosti odnosi se na ukupna potraživanja klijenta prema Društvu po osnovu gore navedenih usluga.

Fond za zaštitu investitora ne osigurava sredstva sledećih lica, bez obzira na državu sedišta (na osnovu člana 140. Zakona o tržištu kapitala):

- 1) investiciono društvo;
- 2) kreditna institucija;
- 3) finansijska institucija i ostala lica iz odredbe člana 172. stav 1. tač. 1) i 3) Zakona o tržištu kapitala;
- 4) društvo za osiguranje;
- 5) institucija kolektivnog investiranja;
- 6) društvo za upravljanje investicionim fondom, investicioni fond, društvo za upravljanje penzijskim fondom i penzijski fond;
- 7) nadnacionalne institucije, vlada i centralna vlast, kao i pokrajinski, regionalni i lokalni organi vlasti;
- 8) pravno ili fizičko lice koje poseduje više od 5 % akcija sa pravom glasa ili kapitala Društva, odnosno 5% ili više akcija sa pravom glasa ili kapitala društva koje je blisko povezano sa Društvom;
- 9) član upravnog i nadzornog odbora Društva, ako je to lice na navedenom položaju ili zaposleno u Društvu na dan pokretanja stečajnog postupka nad Društvom, odnosno na dan objavljivanja rešenja Komisije o utvrđivanju potraživanja ili je lice na tom položaju bilo zaposleno tokom tekuće ili prethodne finansijske godine;

- 10) članovi porodice i treća lica koja nastupaju za račun lica iz tač. 8) i 9) ovog člana;
- 11) klijenti, revizori ili zaposlena lica Društva odgovorni za nastanak potraživanja ili koji su iskoristili određene činjenice u vezi sa Društvom što je dovelo do finansijskih poteškoća Društva, odnosno do pogoršanja njegove finansijske situacije.

FINANSIJSKI INSTRUMENTI

Finansijski instrumenti, u skladu sa ZTK, su:

- Prenosive hartije od vrednosti,
- instrumenti tržišta novca,
- jedinice institucija kolektivnog investiranja (jedinice otvorenih investicionih fondova) i
- finansijski derivati.

Pod **prenosivim hartijama od vrednosti** podrazumevamo:

- akcije društava ili druge hartije od vrednosti ekvivalentne akcijama društava, a predstavljaju učešće u kapitalu ili u pravima glasa tog pravnog lica, kao i depozitne potvrde koje se odnose na akcije;
- obveznice i druge oblike sekjuritizovanog duga, uključujući i depozitne potvrde koje se odnose na navedene hartije;
- druge hartije od vrednosti koje daju pravo na sticanje i prodaju takve prenosive hartije od vrednosti ili na osnovu koje se može obavljati plaćanje u novcu, a čiji se iznos utvrđuje na osnovu prenosive hartije od vrednosti, valute, kamatne stope, prinosa, robe, indeksa ili drugih odredivih vrednosti

Instrumenti tržišta novca su finansijski instrumenti kojima se obično trguje na tržištu novca, kao što su:

- trezorski zapisi
- blagajnički zapisi
- komercijalni zapisi
- sertifikati o depozitu, izuzev instrumenata plaćanja.

Jedinice institucija kolektivnog investiranja

Investicioni fondovi su institucije kolektivnog investiranja u okviru kojih se prikupljaju novčana sredstva. Prikupljena novčana sredstva fonda se ulažu u različite vrste imovine, u skladu sa investicionim ciljevima navedenim u prospektu, radi ostvarivanja dobiti i smanjenja rizika ulaganja.

Investicioni fondovi mogu biti otvoreni, zatvoreni i privatni.

Otvoreni fond funkcioniše na principu prikupljanja novčanih sredstava putem izdavanja investicionih jedinica i otkupa investicionih jedinica na zahtev člana fonda. Otvoreni fondovi ulažu u likvidne hartije od vrednosti kojima je moguće svakodnevno odrediti tržišnu vrednost, a investitori mogu svakodnevno ulagati sredstva ili ih povlačiti iz fonda.

Zatvoreni fond prikuplja novčana sredstva prodajom akcija putem javne ponude. Pored hartija od vrednosti u koje ulažu otvoreni fondovi, zatvoreni fondovi mogu ulagati i u nekretnine kao i u privredna društva kojima se ne trguje na organizovanom tržištu pa mogu biti rizičniji od otvorenih fondova.

Privatni fond je organizovan kao društvo sa ograničenom odgovornošću i takvi fondovi nemaju ograničenja prilikom ulaganja. Namenjeni su iskusnim investitorima, pa minimalni ulog iznosi EUR 50,000.

U skladu sa odabranim investicionim ciljem investicioni fondovi mogu biti:

- 1) fond rasta vrednosti imovine;
- 2) fond prihoda;
- 3) balansirani fond;
- 4) fond očuvanja vrednosti imovine.

Srazmerni obračunski udeo u ukupnoj neto imovini investicionog fonda jeste investiciona jedinica.

Kada investitor uloži određena sredstva u fond on zapravo kupuje određeni broj investicionih jedinica. Taj broj se dobija deljenjem iznosa uloga (umanjenog za naknadu za kupovinu investicionih jedinica) i vrednosti investicione jedinice na dan uplate.

Na osnovu broja investicionih jedinica koje poseduje, svaki investitor može svakog dana da izračuna vrednost svog uloga u fondu kao proizvod dnevne vrednosti investicione jedinice i broja jedinica koje poseduje.

Kada investitor želi da povuče deo ili celokupan ulog iz fonda, on zapravo prodaje svoje investicione jedinice fondu. Sredstva koja će mu biti isplaćena jednaka su proizvodu broja investicionih jedinica i njihove vrednosti na dan zahteva, umanjene za naknadu za otkup.

Finansijski derivati

Finansijski derivati su izvedeni finansijski instrumenti u koje se ubrajaju:

- opcije (options)
- fjučersi (futures)
- svopovi (svaps)
- kamatni forvardi (forward rate agreements) i
- bilo koji drugi izvedeni finansijski instrumenti koji se odnose na hartije od vrednosti, valute, kamatne stope, prinos, kao i drugi izvedeni finansijski instrumenti, finansijski indeksi ili finansijske mere koje je moguće namiriti fizički ili u novcu.

Rizici ulaganja u finansijske instrumente

Poslovi sa finansijskim instrumentima (uključujući i kupovinu i prodaju finansijskih instrumenata) nose u sebi određene rizike. Rizici se sastoje se u prvom redu u neočekivanim promenama cena finansijskih instrumenata, nemogućnosti izdavaoca finansijskih instrumenata da izvršavaju

obaveze koje su preuzeli po istim, nametanju dodatnih obaveza i ograničenja imao cima finansijskih instrumenata od strane države kao što su poreska davanja, promene u tržišnoj likvidnosti pojedinih finansijskih instrumenata itd.

Cena finansijskih instrumenata menja se u skladu sa tržišnim uslovima na koje može uticati čitav niz faktora od kojih su neki potpuno nepredvidljivi. Takođe, može biti dovedeno u pitanje pa u celosti i izostati i ispunjavanje obaveza koje iz finansijskih instrumenata proističu za njihove izdavaoce.

Države mogu promeniti poreske politike, uvoditi ograničenja raspolaganja finansijskim instrumentima te koristiti druge mere, koje mogu uticati na kvalitet i vrednost pojedinih finansijskih instrumenata. Investitorima se preporučuje da prilikom odabira finansijskih instrumenata u koje ulažu usklade veličinu, strukturu, ročnost i sve ostale elemente likvidnosti i rizičnosti investicija u finansijske instrumente u skladu sa svojim sadašnjim i budućim pretpostavljenim imovinskim stanjem, uzimajući u obzir svoje investiciono iskustvo. Takođe postoje i rizici vezani za telekomunikacione i druge veze, dostupnost pojedinih berzi, nemogućnosti saldiranja kroz sistem Centralnog registra, drugih depozitnih institucija i drugog.

Sklopanjem Ugovora o obavljanju brokerskih poslova i ispostavljanjem naloga za trgovanje, Klijent potvrđuje da je svestan rizika povezanih sa tržištem kapitala te da mu je Društvo stavilo na raspolaganje podatke i informacije koje je zatražio i da mu je na zadovoljavajući način odgovoreno na sva pitanja koja je postavio u pogledu tržišnih okolnosti i finansijskih instrumenata na koje se odnosi Nalog.

Rizici ulaganja u finansijske instrumente mogu se svrstati na opšte i posebne rizike, koji se odnose samo na pojedini finansijski instrument. S obzirom na navedenu podelu Klijenti kod donošenja odluka o kupovini ili prodaji finansijskih instrumenata trebaju stalno voditi računa o sledećim rizicima:

- a) opšti rizici u poslovanju s Finansijskim instrumentima (FI):
- rizik smanjenja vrednosti FI usled globalnih i / ili regionalnih recesija;
  - valutni rizik, odnosno rizik promene kursa;
  - kamatni rizik, odnosno rizik mogućnosti gubitka usled promena kamatnih stopa;
  - rizik koji zavisi od promene kreditnog rejtinga određene zemlje, i to kao: rizik izostanka plaćanja duga određene zemlje, politički rizik, uključujući i rizik neočekivanih regulatornih promena koje utiču na tržište kapitala i položaj ulagača;
  - rizik inflacije (smanjenja vrednosti FI usled opšteg rasta cena);
  - rizik nemogućnosti prodaje FI na sekundarnom tržištu kapitala zbog smanjene potražnje ili neefikasnosti tržišta (rizik likvidnosti);
  - rizik smanjenja vrednosti FI zbog pada kreditnog rejtinga izdavaoca (rizik izdavaoca);
  - rizik smanjenja ili potpunog gubitka vrednosti FI zbog otvaranja stečajnog postupka nad izdavaocem FI (rizik stečaja);
  - rizik promene vrednosti FI zbog špekulativnih aktivnosti velikih investitora, odnosno zbog velikih korporativnih akcija na berzi (rizik psihologije tržišta);
  - rizik transfera i konvertibilnosti, odnosno rizik nemogućnosti transferisanja i / ili konverzije pojedinih valuta;
  - rizik kvara informacionih sistema, rizik prekida komunikacionih veza između banaka, CRHoV-a, berze i drugih organizovanih tržišta FI;
  - rizik mogućeg gubitka zbog nepoznavanja tržišta ili nepoznavanja tehnika trgovanja usled dnevnog trgovanja;
  - rizik prilikom trgovanja instrumentima kojim se trguje na MTP-u usled nižih zahteva vezanih za nivo javno dostupnih informacija koje omogućavaju trgovanje pod

jednakim uslovima za sve ulagače zbog činjenica da instrumenti ne moraju odgovarati uslovima propisanim za uređena tržišta te posledično i nižim zahtevima koji se postavljaju izdavaocima instrumenata kojima se trguje na MTP-u;

- rizik trgovanja instrumentima kojim se trguje na MTP je veći od rizika trgovanja instrumentima kojima se trguje na ostalim uređenim tržištima.

b) posebni rizici u poslovanju sa pojedinim FI:

➤ u trgovanju akcijama:

- tržišni rizik, rizik volatilnosti, odnosno rizik pada vrednosti akcije usled uobičajenih periodičnih kretanja cena na tržištu;
- rizik prinosa, odnosno rizik odnosa tržišne cene i isplate dividende, ili rizik neisplate dividende;
- rizik stečaja ili likvidacije akcionarskog društva, može rezultirati i potpunim gubitkom za klijenta;

➤ u trgovanju obveznicama:

- tržišni rizik, rizik volatilnosti, odnosno rizik pada vrednosti obveznice usled uobičajenih periodičnih kretanja cena na tržištu;
- rizik promene kreditnog rejtinga izdavaoca, odnosno rizik da izdavalac neće biti u mogućnosti podmiriti svoje dospele obaveze po osnovu izdatih obveznica;
- rizik prinosa, odnosno rizik promene prinosa usled prodaje obveznice pre dospeća;
- rizik promene kamatnih stopa, odnosno rizik promene kamatne stope na tržištu u odnosu na kamatnu stopu na obveznicu, npr ako kamatna stopa na tržištu poraste više od kamatne stope na obveznicu;
- rizik likvidnosti, odnosno rizik da se ponuda i / ili potražnja za pojedinu obveznicu smanji ili potpuno nestane, što može za rezultat imati nemogućnost upotrebljivosti obveznice;
- kursni rizik, odnosno rizik da će se smanjiti vrednost obveznica koje su denominovane u jednoj valuti ili uz valutnu klauzulu, a izražene u drugoj valuti usled promene kursa te dve valute;

➤ u poslovanju sa instrumentima tržišta novca:

- rizik promene kreditnog rejtinga izdavaoca, odnosno rizik da izdavalac neće biti u mogućnosti podmiriti svoje dospele obaveze po osnovu izdatih finansijskih instrumenata;
- rizik likvidnosti, instrumenti tržišta novca se u pravilu ne kotiraju na sekundarnim tržištima, te postoji verovatnoća da investitor neće moći prodati instrument, nego će ga morati držati do dospeća;
- kursni rizik, odnosno rizik da će se smanjiti vrednost instrumenta koji je denominovan u jednoj valuti ili uz valutnu klauzulu, a izražen u drugoj valuti usled promene kursa te dve valute;

➤ u trgovanju jedinicama otvorenih investicionih fondova:

- valutni rizik, odnosno rizik koji može proizaći iz činjenice da imovinu fonda može činiti imovina iskazana u različitim valutama, te se može dogoditi depresijacija (rast kursa) ili aprecijacija (pad kursa) tih valuta, što može uticati na rast ili pad vrednosti udela u fondu;

- tržišni rizik, odnosno rizik da imovina fonda koja je uložena u finansijske instrumente kojima se trguje na tržištima izgubi na vrednosti usled pada cena na tržištima;
  - kreditni rizik, odnosno rizik da izdavalac u čiju imovinu je uložena imovina fonda ne može da ispuni svoje finansijske obaveze, što dovodi do pada vrednosti imovine fonda;
  - rizik likvidnosti, odnosno rizik da fond neće moći u slučaju potrebe brze prodaje finansijskih instrumenata, moći prodati finansijske instrumente po ceni približnoj fer ceni, ili neće moći prodati željenu količinu finansijskih instrumenata;
- u trgovanju finansijskim derivatima:
- rizik pozicije koji nastaje usled promene vrednosti derivata prema promeni utvrđene kamatne stope, cene finansijskih instrumenata, cene robe, kursa valuta, indeksa ili sličnih promenljivih;
  - rizik nemogućnosti saldiranja i rizik neblagovremenog saldiranja usljed čega finansijski derivat može postati bezvredna;
  - rizik održavanja otvorenih pozicija, odnosno rizik potrebe doplate zbog održavanja pokrića usled promena cena;
  - rizik prevremenih zatvaranja pozicija;
  - kreditni rizik i rizik saldiranja kod instrumenata kojima se ne trguje na berzi.

Društvo ograničava svoju odgovornost isključivo na stvarno nastalu novčanu štetu, koja je nastala kao posledica namere i/ili grube nepažnje Društva, odnosno njegovih zaposlenih.

Društvo u svakom slučaju ne odgovara za gubitke Klijenta uzrokovane po osnovu nastupanja bilo kojeg od navedenih ili nenavedenih rizika, kao i indirektno bilo kakvim objavljenim ili neobjavljenim ratom, političkim nemirima, prirodnim katastrofama, ograničenjima ili zabranama nastalim odlukama Vlada, pravilima tržišta, pravilima regulatornih agencija, prestankom trgovanja, štrajkovima, problemima i kašnjenja u komunikacionim i/ili informacionim sistemima, nestancima električne energije, kvarovima na informacionim sistemima, kvarovima na telekomunikacionim sistemima, telefonskim linijama, internet vezama, preopterećenosti telefonskih linija Društva, preopterećenosti komunikacionih veza, što se posebno odnosi na sisteme Berzi, CRHoV i Društva, te sistemima poravnanja i namire (viša sila), gubicima nastalim usled radnji i/ili propuštanja trećih lica ili radnji samog Klijenta, poreskih obaveza, a bez uticaja Društva na nastanak takvog gubitka.

Društvo takođe ne odgovara za štetu ili gubitke Klijenta ukoliko isti nije pravovremeno obavestio Društvo o promeni svojih kontakt podataka, kao i o promeni Ovlašćenih osoba odnosno opozivu i/ili promeni punomoćnika.

Društvo dodatno ne odgovara za radnje klijentovog punomoćnika te njegove odluke o kupovini i/ili prodaji finansijskih instrumenata u ime i za račun Klijenta.

Kratak opis politike upravljanja sukobom interesa

Sukob interesa predstavlja svaku situaciju u kojoj Društvo i/ili relevantna osoba nisu neutralni i objektivni u odnosu na predmet poslovanja odnosno kada koriste svoju specifičnu poziciju pri

pružanju i obavljanju investicionih usluga i aktivnosti te pomoćnih usluga, imajući profesionalne i/ili lične interese koji su u suprotnosti sa interesima klijenata.

Relevantno lice u odnosu na Društvo je:

1. lice sa vlasničkim učešćem u Društvu;
2. lice na rukovodećoj poziciji u Društvu;
3. zaposleno lice u Društvu i
4. svako drugo fizičko lice koje je angažovano od strane Društva za pružanje usluga iz njegove nadležnosti.

Lice sa kojim je relevantno lice u odnosima bliske povezanosti je:

1. bračni, odnosno vanbračni drug relevantnog lica;
2. potomci i preci u pravoj liniji neograničeno;
3. srodnik do trećeg stepena srodstva, u pobočnoj liniji, uključujući i srodstvo po tazbini;
4. usvojilac i usvojenici i potomci usvojenika;
5. staralac i šticećenici i potomci šticećenika i
6. svako drugo lice koje je sa relevantnim licem provelo u zajedničkom domaćinstvu najmanje godinu dana od datuma predmetne lične transakcije.

Upravljanje sukobom interesa uređeno je internim aktom Politika upravljanja sukobima interesa kojom se reguliše:

1. Politika poslovanja Društva;
2. Sukob interesa društva i/ili relevantnih lica i interesa klijenata Društva;
3. Sukob interesa između klijenata Društva;
4. Postupci i mere za sprečavanje sukoba interesa;
5. Insajderske informacije;
6. Poslovna tajna i
7. Obaveštavanje klijenata o sukobu interesa.

Situacije, odnosno okolnosti koje predstavljaju ili mogu dovesti do sukoba interesa, bilo kao rezultat obavljanja radnih zadataka ili iz nekog drugog razloga su:

1. Društvo i/ili relevantna lica mogu da ostvare finansijsku dobit ili izbegnu finansijski gubitak na štetu klijenta;
2. Društvo i/ili relevantna lica imaju interes ili korist od rezultata usluge pružene klijentu ili transakcije izvršene za račun klijenta, a koji se razlikuju od interesa klijenta;
3. Društvo i/ili relevantna lica imaju finansijski ili neki drugi motiv koji odgovara interesima drugog klijenta ili grupe klijenata na štetu interesa klijenta i
4. Društvo i/ili relevantna lica obavljaju istu delatnost kao i klijent.

Radi sprečavanja sukoba interesa relevantna lica postupaju sa sledećim ciljevima i politikom poslovanja:

1. stručnost i savesnost pri obavljanju poslova sa finansijskim instrumentima;
2. odgovornost u komunikaciji sa klijentima;

3. izbegavanje sukoba interesa i prijavljivanje svake sumnje u postojanje sukoba interesa;
4. odgovornost i transparentnost u ličnim transakcijama sa finansijskim instrumentima i
5. kooperativni odnos sa nadležnim institucijama.

Zaposleni u Društvu koji neposredno obavljaju poslove s finansijskim instrumentima dužni su da štite klijente u skladu s dobrim poslovnim običajima i ne smeju zloupotrebljavati njihovu nestručnost i nepoznavanje poslovanja u cilju pribavljanja lične koristi, te isto tako moraju izbegavati pružanje informacija i mišljenja koja bi se mogla protumačiti kao davanje preporuka klijentu za ulaganje.

Društvo u svom poslovanju ne sme preduzimati radnje i aktivnosti kojima bi ostvarilo materijalni ili finansijski interes na štetu imovine klijenata Društva, niti sme u svom poslovanju stavljati interese Društva ispred interesa svojih klijenata.

Zaposleni u Društvu ne smeju obavljati svoje poslove i radne zadatke na način kojim pogoduju ličnim interesima, a na štetu klijenata Društva.

U cilju sprečavanja sukoba interesa Društvo se organizuje na način da se na što je moguće manju meru svede istovremeno delovanje relevantnih osoba u više poslovnih aktivnosti povezanih sa pružanjem investicionih usluga i aktivnosti i sa njima povezanih dodatnih usluga.

Troškovi i provizije

Svi podaci o troškovima i provizijama za svaku od navedenih finansijskih usluga i aktivnosti navedeni su u Tarifniku Društva koji je dostupan klijentu ili potencijalnom klijentu prilikom ugovaranja navedenih usluga i delatnosti.